วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มรย.
YRUJST
YRU JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY
ISSN 2985-1416 (Online)

สมรรถภาพการผลิตไก่เบตงของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

The Productive Performance of Betong Chickens among Smallholder Farmers in Three Southern Border Provinces

เกตวรรณ บุญเทพ[1*] และเถลิงศักดิ์ อังกุรเศรณี[2]
Kettawan Boonthep[1*] and Talerngsak Angkuraseranee[2]

[1]ภาควิชาสัตวศาสตร์และธุรกิจปศุสัตว์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา 95000 ประเทศไทย
[2]ภาควิชาสัตวบาล คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330 ประเทศไทย
[1]Animal Science major and livestock business, Faculty of Science, Technology and Agriculture, Yala 95000, Thailand
[2]Department of Animal Husbandry, Faculty of Veterinary Science, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand
*Corresponding author, e-mail: kettawan.b@yru.ac.th
(Received: Feb 25, 2024; Revised: Dec 14, 2024; Accepted: Jan 16, 2025)

บทคัดย่อ

พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคการเกษตรเป็นหลัก และทุนศักยภาพทางวัฒนธรรมทางปศุสัตว์อีกอย่างหนึ่งคือ ไก่เบตง มีการเลี้ยงกระจายอยู่ทั่วไปตามชนบท หมู่บ้านต่าง ๆ ทำให้เกิดความหลากหลายในการผลิต การจัดการ และการใช้ประโยชน์ วิธีการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสม มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ 2) ศึกษาสภาพการเลี้ยงไก่เบตงของเกษตรกรรายย่อย ต่อสมรรถภาพการผลิตในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส จำนวน 9 ราย ซึ่งเป็นผู้เลี้ยงดั้งเดิมและมีประสบการณ์พบว่า เกษตรกรรายย่อยมีอัตราการเลี้ยงเฉลี่ย 50-200 ตัวต่อโรงเรือน ผู้เลี้ยงใช้เงินลงทุนของตัวเอง ได้แก่ ค่าก่อสร้างโรงเรือนแบบประหยัด ลูกไก่ และอาหาร มีการจัดการการเลี้ยงรวมกันระหว่างตัวผู้และตัวเมีย เน้นการให้อาหารแบบดั้งเดิม คือ การต้มปลายข้าวร่วมกับรำและหยวกเข้าด้วยกัน เป็นต้น เสริมวัตถุดิบที่หาได้ตามท้องถิ่น และอาหารธรรมชาติบ้าง ให้กินวันละ 2 มื้อ จนกระทั่งได้น้ำหนักจำหน่ายที่อายุประมาณ 24 สัปดาห์ มีน้ำหนักเฉลี่ย 2.1 กิโลกรัม อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัวเฉลี่ยเท่ากับ 5.04-5.55 น้ำหนักหลังฆ่าเฉลี่ย 1.69 กิโลกรัม มีเปอร์เซ็นต์หัว คอ ขา เนื้ออก สะโพก น่อง ปีก และไขมันช่องท้อง เท่ากับ 4.68 6.57 3.82 14.57 13.16 12.51 8.55 และ 3.08 ตามลำดับ จากการศึกษานี้ ชี้ให้เห็นว่าเกษตรกรรายย่อยสามารถปรับปรุงการจัดการด้านอาหาร ระบบวัคซีน และวิธีการเลี้ยง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดระยะเวลาการเลี้ยง และสร้างความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่เบตงเชิงพาณิชย์ในอนาคต

คำสำคัญ : ไก่เบตง เกษตรกรรายย่อย สมรรถภาพการผลิต

Abstract

The three southern border provinces are primarily agricultural areas with a strong cultural heritage in livestock farming, particularly with Betong chickens. Rural villages commonly raise these chickens, resulting in a diversity of production, management, and utilization practices. The research method employs a mixed-method approach, which comprises two steps: 1) We conducted in-depth interviews with key informant entrepreneurs, and 2) We studied the conditions of Betong chicken farming by small-scale farmers in the production areas of Yala, Pattani, and Narathiwat provinces, involving a total of 9 individuals who are traditional and experienced farmers. The findings indicated that smallholder farmers maintained an average of 50–200 chickens per facility. They invest their own funds to construct cost-effective housing, purchase chicks, and provide feeding for them. The management style incorporated both male and female chickens, prioritizing traditional feeding methods like boiling rice bran, mixing it with local resources, and providing natural feed in two daily meals. Chickens reach market weight at around 24 weeks, with an average weight of 2.1 kilogram. The feed conversion ratio averages between 5.04 and 5.55, and the average slaughter weight was 1.69 kilogram. The average fat percentages for the head, neck, legs, breast, thighs, wings, back, and

abdomen were 4.68, 6.57, 3.82, 14.57, 13.16, 12.51, 8.55, and 3.08 percent, respectively. To enhance their production, smallholder farmers should develop knowledge in breeding practices, feed management, and vaccination systems to improve growth rates and reduce the raising period, making Betong chicken farming a viable commercial option for them in the future.

Keywords: Betong chickens, Smallholder farming, Productive performance

บทนำ

การผลิตไก่เบตงในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ มีการกระจายการเลี้ยงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เนื่องจากเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เนื่องจากเป็นไก่ที่มีความจำเพาะ ด้วยมีคุณภาพเนื้อนุ่ม ไขมันต่ำ หนังมีความหนึบ และกลิ่นหอม (Sirisatidkit, 2023) แต่ยังไม่มีการรายงานการผลิตไก่เบตงที่แน่ชัด อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งการผลิตออกเป็น 2 รูปแบบ คือ 1) กลุ่มเครือข่าย (เชิงพาณิชย์) เป็นกลุ่มที่เกษตรกรที่เลี้ยงไก่เบตงขุน โดยผู้เลี้ยงจะใช้เงินลงทุนของตนเอง หรือกู้มาลงทุนในการก่อสร้างโรงเรือน อุปกรณ์ ค่าจ้าง แรงงานและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนค่าลูกไก่ อาหารและเวชภัณฑ์เกษตรกรจะทำสัญญาราคาซื้อเป็นลายลักษณ์อักษรกับกลุ่ม มีการตกลงราคาขายไก่ไว้เป็นการล่วงหน้าหรือไม่ก็ได้ (Banyen, 2019) โดยมีการเลี้ยงประมาณ 400-600 ตัวต่อโรงเรือน และ 2) การเลี้ยงภายใต้รูปแบบกลุ่มอิสระ (เกษตรกรรายย่อย) ผู้เลี้ยงใช้เงินลงทุนของตัวเอง หรือกู้เงินมาลงทุน ในการก่อสร้างโรงเรือน อุปกรณ์ ค่าจ้างแรงงานและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตลอดจนค่าลูกไก่ อาหาร และเวชภัณฑ์บริษัทใดก็ได้ ส่วนทางด้านการตลาด ราคาที่ขายได้ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของปริมาณไก่ที่ออกสู่ตลาด และกลไกตลาด (Banyen, 2019) ซึ่งในพื้นที่มีเกษตรกรเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่เลี้ยงในรูปแบบอิสระโดยส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เนื่องจากขายง่ายและได้ราคาสูง โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลตรุษจีน และสารทจีน จำนวนการเลี้ยงเฉลี่ยประมาณ 5-200 ตัว ลักษณะการเลี้ยงไม่มีการวางแผนการเลี้ยงที่แน่นอน ให้กินเศษอาหารเหลือตามครัวเรือน มีการให้อาหารสำเร็จรูปเสริมบ้างเล็กน้อย เลี้ยงตามวิถีไก่พื้นเมืองตามชนบท ตัวใดโตได้น้ำหนักก็จะนำมาบริโภคในครัวเรือน เหลือถึงจะจำหน่ายให้กับตลาด หรือร้านอาหารในพื้นที่ เพื่อเป็นรายได้เสริมของครอบครัวเท่านั้น ในขณะที่ปัจจุบันความต้องการของตลาดในพื้นที่มีความต้องการไก่เบตงประมาณ 3,000-3,500 ตัวต่อเดือน แต่กำลังการผลิตเพื่อส่งตลาดของกลุ่มเครือข่าย และเกษตรกรรายย่อยผลิตได้เพียงประมาณ 1,000-1,500 ตัวต่อเดือน (ผู้ประกอบการจำหน่ายไก่เบตง และโรงเชือดไก่เบตงประชารัฐ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2566) เนื่องจากพบว่า เกษตรกรยังประสบปัญหาการเลี้ยงอาทิ เช่น ใช้ระยะเวลาการเลี้ยงนาน การเจริญเติบโตต่ำ อัตราการตายสูง และเกษตรกรยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยง

เนื่องจากการเลี้ยงไก่เบตงของเกษตรกรรายย่อย สิ่งที่ต้องคำนึงก่อนการเลี้ยงคือ สถานที่ โรงเรือน และรูปแบบการเลี้ยง เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบหลังบ้านทั่วไปที่มักนิยมใช้เศษอาหารจากครัวเรือนในการเลี้ยงจึงทำให้ผู้ที่เลี้ยงในกรณีศึกษามีค่อนข้างจำกัด ไม่มีระบบการทำวัคซีน การใช้อาหารที่มีโปรตีนไม่เพียงพอกับความต้องการในการเจริญเติบโต การให้อาหารเสริม การจดบันทึก รวมถึงขาดการวางแผนการผลิต ส่งผลให้มีปริมาณการผลิตไก่ออกสู่ตลาดไม่มีความต่อเนื่องตลอดทั้งปี (Nualhnuplong, 2019) หากมีการพัฒนาระบบการผลิตเหล่านี้ จะสามารถช่วยให้เกษตรกรพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไก่เบตงของเกษตรกรรายย่อยไปสู่การเลี้ยงเชิงพาณิชย์ได้ในเบื้องต้น สำหรับต้นทุนการผลิตไก่เบตงส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร แต่หากสามารถลดต้นทุนในส่วนนี้ได้ จะช่วยให้ผู้เลี้ยงมีกำไรจากการเลี้ยงไก่เบตงมากขึ้น อย่างไรก็ตามการเลี้ยงไก่เบตงในช่วง 5-10 ที่ผ่านมาของเกษตรรายย่อยภายใต้การเลี้ยงแบบอิสระไม่มีการรายงานหรือข้อมูลที่แน่ชัดมีเพียงข้อมูลเฉพาะการเลี้ยงแบบกลุ่มเครือข่ายเท่านั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถภาพการผลิตไก่เบตงภายใต้การเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อประโยชน์ต่อการหาแนวทางในการพัฒนาตลอดจนการจัดการรูปแบบการเลี้ยงที่เหมาะสม เพิ่มศักยภาพ ยกระดับจากเกษตรกรรายย่อยสู่ระบบเชิงพาณิชย์ และเพิ่มกำลังการผลิตให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

การทดลอง 1 การศึกษาสภาพการผลิต จำนวน และการจัดการเลี้ยงไก่เบตงของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงปี 2562-2566

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตงอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

เป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ทำการศึกษาโดยทำการสำรวจเพื่อเก็บข้อมูลทางสถิติเกี่ยวกับจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตง จำนวนและการกระจายของไก่เบตง พันธุ์ พื้นที่และโรงเรือน และการจัดการด้านอาหารในพื้นที่ที่ศึกษา คือ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ 3 ราย โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรที่เลี้ยงไก่เบตงมากที่สุด 9 อันดับแรก เนื่องจากได้มีการสัมภาษณ์แล้วพิจารณาพบว่า เกษตรกรมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่เบตงไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่เลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย ทุกรายเป็นผู้มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่เบตง ไม่น้อยกว่า 10 ปี มีการเลี้ยงไก่เบตงอย่างต่อเนื่อง แหล่งที่มาของข้อมูล คือ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ และจากการเก็บข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการรวบรวม ผู้จำหน่าย ประธานกลุ่มผู้เลี้ยงไก่เบตงประชารัฐ ผู้ประกอบการร้านอาหาร และภัตตาคารในพื้นที่

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งวิธีการนี้ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถถามคำถามที่มีความยืดหยุ่น สามารถขยายความเพิ่มเติมตามสถานการณ์และคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ แนวคำถามในแบบสัมภาษณ์จะครอบคลุมหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางสังคม เศรษฐกิจ และการจัดการการเลี้ยงไก่ของเกษตรกร โดยแบ่งเป็นหัวข้อต่อไปนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สถานภาพทางสังคม เช่น อายุ การศึกษา สถานะทางเศรษฐกิจ 3) ข้อมูลทั่วไปของการจัดการการเลี้ยงไก่ จำนวนไก่ที่เลี้ยงในแต่ละรุ่นหรือรอบการผลิต ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ของเกษตรกร เช่น ระยะเวลาในการเลี้ยง ประสบการณ์สะสม และปัญหาที่พบบ่อย ระยะเวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการเลี้ยงต่อรุ่น ตั้งแต่การนำลูกไก่มาเลี้ยงจนถึงการส่งจำหน่าย 4) ต้นทุนและผลตอบแทนของการเลี้ยงไก่เบตง เช่น ค่าพันธุ์ไก่ ค่าอาหาร ค่าวัคซีน ค่าแรง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และ 5) รายได้และผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจากการเลี้ยงไก่เบตงในแต่ละรอบ การใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลเชิงลึกและสามารถทำความเข้าใจประสบการณ์และมุมมองของเกษตรกรในการเลี้ยงไก่เบตงได้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วเสร็จนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบประเมินค่าโดยใช้สูตรการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence index: IOC) (Tirakanant, 2007) เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งผลการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.72-1.00 แสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามทุกข้อมีความเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมร่วมกับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตง ระยะเวลาการสัมภาษณ์แต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 30-50 นาที ขึ้นอยู่กับประเด็นและผู้ให้สัมภาษณ์เป็นหลัก

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)

การทดลองที่ 2 การศึกษาสมรรถภาพการผลิตไก่เบตงของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

สวัสดิภาพสัตว์ทดลอง

การทดลองในงานวิจัยนี้ได้รับการเห็นชอบโดยคณะกรรมการจรรยาบรรณการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ โดยมหาวิทยาลัยแม่โจ้ (MACUC 039A/2567) โดยเห็นว่าไม่ขัดต่อแนวทางสากลและประเทศในการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และการดำเนินงานต่อสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์

สัตว์ทดลอง

ศึกษาการเลี้ยงต่อการเจริญเติบโตและคุณภาพซาก โดยเก็บข้อมูลการเลี้ยงไก่เบตงอายุ 1-24 สัปดาห์ คละเพศ ในพื้นที่ที่ศึกษาอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ 3 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 ราย ๆ ละ 200 ตัว ในรูปแบบการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยคัดเลือกเกษตรกรที่มีพื้นที่และขนาดโรงเรือนใกล้เคียงกันประมาณ 4x10 ตารางเมตร ทั้ง 3 จังหวัด และมีขนาดพื้นที่ปล่อยลานไม่น้อยกว่า 10x10 ตารางเมตร

โดยไก่เบตงทั้ง 3 จังหวัดจะได้รับอาหารแตกต่างกัน ดังนี้

จังหวัดยะลา อาหารทางการค้าที่มีระดับโปรตีน 21 เปอร์เซ็นต์ : ข้าวหุงสุก อัตราส่วน 50: 50 (เช้า-เย็น)

จังหวัดปัตตานี อาหารทางการค้าที่มีระดับโปรตีน 21 เปอร์เซ็นต์ : ข้าวหุงสุก อัตราส่วน 50: 50 (เฉพาะช่วงเช้า)

จังหวัดนราธิวาส อาหารทางการค้าที่มีระดับโปรตีน 21 เปอร์เซ็นต์ ตลอดการทดลอง (เช้า-เย็น)

โดยทั้ง 3 จังหวัด เลี้ยงในระบบเปิดมีน้ำและอาหารให้กินแบบเต็มที่ตลอดเวลา (*ad libitum*)

เมื่ออายุครบ 24 สัปดาห์ ทำการสุ่มไก่เบตงทั้ง 3 จังหวัด ๆ ละ 3 ซ้ำ ๆ ละ 2 ตัว จากนั้นให้อดอาหารเป็นเวลา 12 ชั่วโมง ก่อนฆ่าแต่ให้กินน้ำตลอดเวลา ทำการฆ่าและชำแหละซากตามวิธีการที่ดัดแปลงจาก Chotesangasa & Gongruttananun (1999) โดยการเชือดคอตรง Jugular vein และปล่อยให้เลือดไหลออกจากตัวประมาณ 3 - 4 นาที จนหมด แล้วจุ่มซากลงในน้ำร้อนที่อุณหภูมิประมาณ 68 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 2 นาที จากนั้นนำไปถอนขนด้วยเครื่องถอนขนไก่แบบอัตโนมัติชนิด Rotary drum picker นานประมาณ 30 วินาที จุ่มซากไก่ลงในน้ำเย็นแล้วนำมาถอนขนอ่อนด้วยมือ ล้างซากด้วยน้ำสะอาด จากนั้นจึงทำการเปิดซากเอาเครื่องในออก แล้วนำไปแช่ในห้องเย็นอุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส นาน 24 ชั่วโมง หลังจากนั้นนำซากมาแยกออกเป็นส่วนต่างๆ ทำการชั่งและบันทึกข้อมูลผลผลิตซาก ได้แก่ น้ำหนักตัวมีชีวิต น้ำหนักซาก และส่วนต่างๆ เช่น หัว (Head) คอ (Neck) ขา (Shank) เนื้ออก (Pectoralis) สะโพก (Thigh) น่อง (Drumstick) ปีก (Wing) และไขมันช่องท้อง (Abdominal leaf fat) เป็นต้น โดยเทียบเป็นค่าร้อยละของน้ำหนักซากเย็น (Chilled Carcass Weight)

การเก็บข้อมูล

น้ำหนักตัวเริ่มต้น (Initial body weight) น้ำหนักตัว (Body weight, BW) ปริมาณอาหารที่กิน (Feed intake, FI) เพื่อนำมาคำนวณหาค่า อัตราการเจริญเติบโตต่อตัวต่อวัน (Average daily gain, ADG) ประสิทธิภาพการใช้อาหาร (Feed conversion ratio, FCR) และต้นทุนค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม

คำนวณหาน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น (Body weight gain, BWG) ปริมาณอาหารที่กิน (Feed intake, FI) และประสิทธิภาพการใช้อาหาร (Feed conversion ratio, FCR) อัตราการตาย (Mortality) ประสิทธิภาพการผลิตไก่เนื้อ (Productive index, PI) และ ต้นทุนค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม ดังนี้

BWG = น้ำหนักตัวเมื่อสิ้นสุดการทดลอง–น้ำหนักตัวเริ่มต้นการทดลอง

FI = ปริมาณอาหารที่ให้ทั้งหมด –ปริมาณอาหารที่เหลือ

FCR = ปริมาณอาหารที่กิน/น้ำหนักตัวเพิ่ม

ต้นทุนค่าอาหารต่อการเพิ่มน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม = (ปริมาณอาหารที่กิน x ราคาอาหาร)/น้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากเกษตรผู้เลี้ยงไก่เบตงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จังหวัดละ 3 ราย ตามแผนการทดลองแบบสุ่มสมบูรณ์ Complete randomize design (CRD) มาวิเคราะห์หาความแปรปรวน (Analysis of variance: ANOVA) และเปรียบเทียบค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยในแต่ละทรีทเมนต์ด้วยวิธี Duncan's New Multiple Rang Test ด้วยโปรแกรม SAS On Demand (SAS Institute Inc., 2014)

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลการผลิตไก่เบตง จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตง จำนวนและการกระจายของไก่เบตง พันธุ์ พื้นที่และโรงเรือน และการจัดการด้านอาหาร โดยมีเกษตรที่เลี้ยงไก่เบตงในพื้นที่ที่ศึกษาอำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดละ 3 ราย รวมทั้งสิ้นจำนวน 9 รายพบว่า *"เกษตรกรทุกรายเป็นผู้มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่เบตง ไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีการเลี้ยงไก่เบตงอย่างต่อเนื่อง"* (ผู้ประกอบการจำหน่ายไก่เบตง และโรงเชือดไก่เบตงประชารัฐ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2566)

1. การผลิตไก่เบตงในสามจังหวัดชายแดนใต้

สำหรับการผลิตไก่เบตงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ยังไม่ปรากฏข้อมูลทางสถิติแน่ชัด โดยมีเพียงข้อมูลการเลี้ยงไก่เบตงของเกษตรกรที่เลี้ยงในรูปแบบเครือข่ายเท่านั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการพบว่า สถานการณ์การผลิตไก่เบตงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ลดลงจนไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดในพื้นที่

"ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาระหว่างปี พ.ศ. 2562-2566 มีเกษตรกรเลี้ยงไก่เบตงในพื้นที่ 3 จังหวัด จำนวนเฉลี่ยประมาณ 28 ราย และคาดการณ์ว่าจะมีจำนวนประชากรไก่เบตงลดจำนวนลงเรื่อย ๆ ตามจำนวนผู้เลี้ยงไก่ที่ลดน้อยลง (ตารางที่ 1) ทำให้มีไก่เบตงไม่เพียงพอสำหรับป้อนตลาดในพื้นที่อำเภอเบตงและพื้นที่ใกล้เคียง โดยเกษตรกรในพื้นที่ 3 จังหวัดจะต้องผลิตไก่ให้ได้ประมาณ 6,000 ตัวต่อเดือน จึงจะมีไก่เบตงพอที่จะส่งตลาดจำนวน 3,000-3,500 ตัวต่อเดือน แต่ในปี พ.ศ. 2566 พบว่า มีไก่เบตงส่งตลาดเฉลี่ยเดือนละ 2,000 ตัวเท่านั้น"

"ปัจจุบันจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีการเลี้ยงไก่เบตงมากที่สุด โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอปานาเระ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงในรูปแบบเครือข่าย จำนวน 200-600 ตัวต่อโรงเรือน และแบบอิสระจำนวน 50-200 ตัวต่อโรงเรือน โดยในปี พ.ศ. 2562 มีเกษตรกรเลี้ยงไก่เบตงมากที่สุด แต่ในปี พ.ศ. 2563-2565 เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตงลดลงอย่างชัดเจนจาก 35 ราย เหลือเพียง 18 ราย ในปี พ.ศ. 2566 เนื่องจากประสบภาวะขาดทุนจากสถานการณ์โควิดในปี พ.ศ. 2563-2564 ที่ผ่านมา"

(ผู้ประกอบการจำหน่ายไก่เบตง และโรงเชือดไก่เบตงประชารัฐ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2566)

ตารางที่ 1 จำนวนไก่เบตงที่เลี้ยงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ระหว่างปี 2562-2566

ปี พ.ศ.	ปริมาณไก่เบตง (ตัว/ปี)			รวม
	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส	
2562	31,294	8,400	14,000	53,694
2563	24,000	4,800	12,000	40,800
2564	8,000	4,800	3,200	16,000
2565	11,000	5,600	3,200	19,800
2566	16,000	6,000	4,000	26,000

ที่มา: (ผู้ประกอบการจำหน่ายไก่เบตง และโรงเชือดไก่เบตงประชารัฐ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2566)

2. พันธุ์

ไก่เบตงที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นไก่พันธุ์แท้ที่ถูกพัฒนาโดยศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ยะลา จังหวัดยะลา (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์วิจัยและพัฒนาแพะแกะ) ซึ่งได้มีการเก็บรวบรวมไก่เบตงในพื้นที่จังหวัดยะลา ในปี พ.ศ. 2544 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอเบตง เพื่อทำการคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์ให้มีลักษณะตรงต่อความต้องการทางเศรษฐกิจ และมีบางส่วนที่เป็นไก่เบตงพันธุ์ดั้งเดิมอยู่แล้วนำมาผสมพันธุ์กับไก่จากศูนย์วิจัยฯ มีการกำหนดลักษณะตามสายพันธุ์ของไก่เบตง คือ ลักษณะของไก่พันธุ์เบตงตัวผู้ ปากสีเหลืองอ่อน มีลักษณะจงอยปากงองุ้มแข็งแรง อาจเป็นเพราะต้องหาอาหารกินเองตามธรรมชาติ จึงทำให้ปากมีความแข็งแรงเป็นพิเศษ ตานูนแจ่มใส หงอนมีหนึ่งแบบ คือ แบบหงอนจักร หัวลักษณะกว้างไม่แคบ ไม่มีตุ้มหู คอตั้งและแข็งแรง ขนคอมีสีเหลืองทองที่หัวแล้วค่อย ๆ จางลง มาถึงลำตัว ลักษณะคล้ายสร้อยคอ ปีกสั้น แข็งแรงพอเหมาะกับลำตัว ขนสีเหลือง อาจมีเส้นสีดำ 1 หรือ 2 เส้น ที่ปลายแถบของขน หน้าอกมีกล้ามเนื้อกว้าง ตามลักษณะไก่พันธุ์เนื้อทั่ว ๆ ไป ขนที่อกและใต้ปีกสีเหลือง หลังกว้างขนานกับพื้นดิน มีขนหางไม่ดกมากนัก มีขนสีน้ำตาลปน หางขนมีน้อยและไม่ยาวมาก ปั้นท้ายหรือก้นไก่ เป็นรูปตัดเห็นได้ชัด ขาไก่มีขนาดใหญ่พอเหมาะกับลำตัว เช่นเดียวกับไก่พันธุ์เนื้อทั่ว ๆ ไป ขนสีเหลือง ผิวหนังมีสีแดงเรื่อ ๆ เพราะขนน้อย หน้าแข้งไก่กลม ล่ำสัน เกล็ดสีเหลืองวางแถวแนวเป็นระเบียบ นิ้วไก่เหยียดตรงและแข็งแรง เล็บเท้าสีขาวอมเหลือง

สำหรับลักษณะของไก่พันธุ์เบตงตัวเมีย คือ หัวลักษณะกว้าง ดวงตาแจ่มใส มีหงอนรูปจักร โคนปากมีสีน้ำตาลเข้มค่อย ๆ จางมาเป็นสีเหลืองที่ปลายปาก จงอยปากงุ้มแข็งแรง คอตั้งแข็งแรงสีเหลืองอ่อน หน้าอกกว้างหนา ขนมีสีเหลืองคลุมทั่วตัว หลังมีขนสีเหลืองดก วางแนวขนานกับพื้น ปีกมีความพอเหมาะกับลำตัว แข็งแรง ขนปีกเต็ม สีเหลืองทอง หางดกสีเหลือง ขาแข็งแรง ขนาดพอเหมาะกับลำตัว ขนสีเหลืองดก หน้าแข้งไก่กลมสีเหลือง เกล็ดสีเหลืองวางแถวแนวเป็นระเบียบ นิ้วไก่เหยียดตรงและแข็งแรง เล็บไก่สีขาวอมเหลือง

3. พื้นที่และโรงเรือน

เกษตรกรเลี้ยงไก่เบตงแบบอิสระส่วนใหญ่เลี้ยงแบบธรรมชาติที่มีพื้นที่เลี้ยงเป็นของตนเอง ไม่มีรูปแบบแปลนโรงเรือนที่แน่นอน โรงเรือนมีประตูปิด-เปิดทางเดียว สำหรับเป็นที่หลับนอนในเวลากลางคืน สามารถหลบแดดหลบฝนได้ โดยยึดหลักประหยัด พื้นที่ปล่อยลานกั้นด้วยตาข่าย หรือมุ้งไนล่อน ความกว้างยาวของพื้นที่ปล่อยขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ที่เกษตรกรมี เช่น พื้นปล่อยสู่ลานดิน สวนหลังบ้าน สวนยาง สวนมะพร้าว และสวนปาล์ม เป็นต้น ซึ่งภายในโรงเรือนรองพื้น

คอกด้วยแกลบ และจัดให้มีที่ให้น้ำและอาหาร อย่างไรก็ตามเกษตรแต่ละรายมีลักษณะพื้นที่และขนาดพื้นที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้การจัดพื้นที่สำหรับเลี้ยงปล่อยในเวลากลางวันแตกต่างกัน ทั้งนี้เกษตรกรจะใช้เวลาในการเลี้ยงนานอย่างน้อย 5 เดือน เพื่อให้ไก่เจริญเติบโตได้น้ำหนักพอที่จะจำหน่ายได้ ตัวใดที่มีการเจริญเร็วก็ถูกฆ่าชำแหละเป็นอาหารหรือจำหน่ายสู่ตลาดในเทศกาลต่าง ๆ ในรูปแบบไก่เบตงมีชีวิตซึ่งมีความต้องการปริมาณมากในช่วงเทศกาลตรุษจีนและวันสารทจีน

4. การจัดการด้านอาหาร

เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงไก่เบตงด้วยแรงงานสมาชิกในครอบครัว ไม่จ้างแรงงาน อาหารที่นำมาใช้เลี้ยงไก่เบตงสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ ๆ ตามวัตถุประสงค์ในการเลี้ยง คือ กลุ่มที่ 1 เลี้ยงไก่เบตงไว้เพื่อขุนจำหน่าย แบ่งการให้อาหารออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ช่วงไก่เบตงอายุ 0-6 สัปดาห์ ให้กินอาหารไก่เนื้อทางการค้าที่มีระดับโปรตีน 19-21 เปอร์เซ็นต์ และระยะที่ 2 ช่วงไก่เบตงอายุมากกว่า 6 สัปดาห์ถึง 24 สัปดาห์ ให้กินอาหารที่หาได้ตามท้องถิ่น และอาหารธรรมชาติ และต้มปลายข้าว รำ และหยวกกล้วยเข้าด้วยกัน ให้กินวันละ 2 มื้อ กลุ่มที่ 2 เลี้ยงไก่เบตงไว้เพื่อทำพ่อ-แม่พันธุ์ ในกลุ่มนี้จะใช้สูตรอาหารที่เลี้ยงเช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่ไข่ โดยใช้อาหารไก่ไข่ตามสูตรอายุ คือ ระยะไก่เล็ก ระยะไก่รุ่น และระยะไก่ขุน

5. สมรรถภาพการผลิตไก่เบตงภายใต้การเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อย

ในด้านสมรรถภาพการผลิตไก่เบตงแสดงในตารางที่ 2 พบว่า เกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดมีการเลี้ยงแบบคละเพศตั้งแต่อายุ 1 สัปดาห์ จนกระทั่งได้น้ำหนักเพื่อจำหน่ายที่อายุ 24 สัปดาห์ โดยไม่มีการแยกเพศ จากการทดลองพบว่ามีน้ำหนักเมื่ออายุ 24 สัปดาห์ เท่ากับ 2.064 กิโลกรัม มีปริมาณการกินได้ 74.82 กรัมต่อตัวต่อวัน และมีอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว (Feed conversion ratio: FCR) เฉลี่ยเท่ากับ 8.12

ตารางที่ 2 สมรรถภาพการผลิตไก่เบตงภายใต้การเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้

สมรรถภาพการผลิต	อายุ (เดือน)						P-value
	1	2	3	4	5	6	
น้ำหนักตัว (กรัม)	311.45	742.06	1150.91	1571.70	1930.56	2,064.49	0.953
ปริมาณอาหารที่กิน (กรัมต่อตัวต่อวัน)	41.51	67.62	79.53	83.09	102.33	74.82	0.100
น้ำหนักที่เพิ่มขึ้น (กรัมต่อสัปดาห์)	127.6	74.92	141.69	59.40	112.57	103.24	0.953
อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว	2.55	11.11	6.22	12.15	8.56	8.12	0.815

เมื่อพิจารณาสมรรถภาพการผลิตไก่เบตงของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่แต่ละจังหวัด ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แสดงดังตารางที่ 3 พบว่า ไก่เบตง มีอัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัวในพื้นที่จังหวัดยะลาดีกว่าจังหวัดปัตตานี และนราธิวาส แต่ไม่แตกต่างทางสถิติ ($P>0.05$) และเมื่อพิจารณาปริมาณอาหารที่กินทั้ง 3 จังหวัด พบว่า ไม่แตกต่างทางสถิติ ($P>0.05$) แต่พบว่า การให้อาหารผสมข้าวหุงสุก โดยให้ไก่เบตงกินเฉพาะในช่วงเช้า (จังหวัดปัตตานี) ส่งผลให้น้ำหนักตัวของไก่เบตงดีที่สุด รองลงมาคือ การให้อาหารเพียงอย่างเดียว (จังหวัดนราธิวาส) ส่วนการให้อาหารผสมข้าวหุงสุกโดยให้ไก่เบตงกินทั้งในช่วงเช้าและช่วงเย็นมีค่าต่ำที่สุด (จังหวัดยะลา)

ตารางที่ 3 สมรรถภาพการผลิตไก่เบตงภายใต้การเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

สมรรถภาพการผลิต	ยะลา	ปัตตานี	นราธิวาส	เฉลี่ย	P-value
น้ำหนักตัว (กรัม)	1,991.33	2,131.82	2,070.33	2,064.49	0.953
ปริมาณอาหารที่กิน (กรัม/ตัว/วัน)	53.72	53.77	53.98	53.82	0.100
น้ำหนักที่เพิ่มขึ้น (กรัม/สัปดาห์)	116.16	124.36	120.77	120.43	0.953
อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว	5.40	5.04	5.22	5.22	0.815
ต้นทุนการผลิตไก่ 1 กิโลกรัม (บาท)	104.29	97.51	100.81	100.81	0.815

6. ผลผลิตซาก (Carcass yield)

น้ำหนักตัวมีชีวิต น้ำหนักซาก และส่วนต่างๆ ของซากที่ชำแหละเมื่ออายุ 24 สัปดาห์ ของไก่เบตงคละเพศ โดยการคำนวณเทียบเป็นค่าร้อยละของน้ำหนักมีชีวิตของไก่เบตงในพื้นที่ 3 จังหวัด แสดงในตารางที่ 5 พบว่า ไก่เบตง

มีค่าเฉลี่ยของน้ำหนักหลังฆ่า 1,686 กรัม และเปอร์เซ็นต์หัว คอ ขา เนื้ออก สะโพก น่อง ปีก และไขมันช่องท้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 6.57 3.82 14.57 13.16 12.51 8.55 และ 3.08 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลผลิตซากของไก่ของไก่เบตงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

รายการ	ปัตตานี	ยะลา	นราธิวาส	เฉลี่ย	P-value
ค่าเฉลี่ยน้ำหนักมีชีวิต (กรัม)	2,033	2,177	2,113	2,108	0.953
ค่าเฉลี่ยน้ำหนักซากหลังฆ่า (กรัม)	1,630	1,740	1,690	1,686	0.953
ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ซาก (เปอร์เซ็นต์)	88.87	88.27	88.07	88.40	0.117
โครงร่าง	20.31	20.33	20.33	20.32	0.295
หัว	4.68	4.66	4.70	4.68	0.957
คอ	6.53	6.63	6.56	6.57	0.119
ขา	3.82	3.81	3.84	3.82	0.254
อก	14.54	14.60	14.56	14.57	0.208
สะโพก	13.13	13.19	13.15	13.16	0.184
น่อง	12.48	12.55	12.50	12.51	0.191
ปีก	8.53	8.57	8.54	8.55	0.222
ไขมันช่องท้อง	3.06	3.10	3.07	3.08	0.717

อภิปรายผลการวิจัย

การผลิตไก่เบตง จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตง จำนวนและการกระจายของไก่เบตง พันธุ์ พื้นที่และโรงเรือน และการจัดการด้านอาหารจากเกษตรที่เลี้ยงไก่เบตงในพื้นที่ที่ทำการศึกษา ได้แก่ อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส มีจำนวนผู้เลี้ยงไก่เบตงเฉลี่ยประมาณ 28 ราย ซึ่งสอดคล้องกับ Nualhnuplong (2019) ที่รายงานการสำรวจสภาพการผลิตไก่เบตงของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส พบว่า มีเกษตรกรในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้งสิ้นจำนวน 24 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรที่มีรูปแบบการเลี้ยงแบบอิสระ (รายย่อย) และแบบเครือข่าย และจากการศึกษาการกระจายตัวของประชากรไก่เบตงในอดีต ซึ่งเป็นการเลี้ยงโดยกลุ่มเกษตรกรรายย่อยพบว่า ในปี พ.ศ. 2543 จังหวัดที่มีการเลี้ยงไก่เบตงหนาแน่นมากที่สุด คือ จังหวัดยะลา ได้แก่ อำเภอเบตง อำเภอเมือง อำเภอบันนังสตา และอำเภอธารโต ตามลำดับ รองลงมาคือ จังหวัดปัตตานี ได้แก่ อำเภอปานาเระ ซึ่งมีการเลี้ยงเพียงเล็กน้อย ส่วนจังหวัดนราธิวาสไม่มีการเลี้ยงส่วนใหญ่เกษตรกรรายย่อย และแบบเครือข่าย จะซื้อลูกพันธุ์จากหน่วยงานของรัฐและฟาร์มเอกชน สำหรับนำมาเลี้ยงเพื่อขุนขาย เกษตรกรรายย่อยจะจำหน่ายในรูปแบบมีชีวิตให้กับผู้รวบรวม หรือผู้ประกอบการไก่เบตงในพื้นที่ และจำหน่ายเองในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งมีความต้องการปริมาณมากและมีราคาสูงโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลตรุษจีนและสารทจีน

การเลี้ยงไก่เบตงของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ (ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยเลี้ยงแบบคละเพศตั้งแต่อายุ 1 สัปดาห์ จนถึงน้ำหนักพร้อมจำหน่ายในช่วงอายุ 20-24 สัปดาห์ ซึ่งพบว่า มีน้ำหนักตัวเฉลี่ยประมาณ 2.1 กิโลกรัม ใกล้เคียงกับรายงานของ Angkuraseranee *et al.* (2018) ที่ศึกษาการเลี้ยงไก่เบตงเชิงพาณิชย์ในพื้นที่เดียวกัน โดยพบว่า การเลี้ยงในรูปแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยใช้ระยะเวลาการเลี้ยงจนถึงการจัดจำหน่ายที่อายุประมาณ 16 สัปดาห์ มีน้ำหนักตัวเฉลี่ยอยู่ที่ 1.85-2.15 กิโลกรัม นอกจากนี้ รายงานยังระบุว่าไก่เบตงเพศผู้ที่เลี้ยงจนถึงอายุ 24 สัปดาห์ มีน้ำหนักตัวเฉลี่ย 2-2.35 กิโลกรัม แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและความแตกต่างในน้ำหนักตัวของไก่เบตงตามช่วงอายุและรูปแบบการจัดการเลี้ยงของเกษตรกร อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า การศึกษาครั้งนี้มีค่าสูงกว่าการศึกษาของ Buakeeree *et al.* (2018) ซึ่งได้ศึกษาการเจริญเติบโตของไก่เบตงเพศเมียในระยะรุ่น โดยพบว่า น้ำหนักเฉลี่ยอยู่ที่ 1.49 กิโลกรัม นอกจากนี้ Chanjula *et al.* (2004) รายงานผลการเลี้ยงไก่เบตงในหมู่บ้านพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของประเทศไทย โดยการขุนเลี้ยงในช่วงอายุ 5-8 เดือนพบว่า น้ำหนักตัวเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.5-2.0 กิโลกรัม อีกทั้ง Bunjue (2021) ได้ศึกษาช่วงอายุและน้ำหนักที่เหมาะสมสำหรับการส่งออกตลาด โดยการเลี้ยงไก่เบตงตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 24 สัปดาห์ เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการผลิตและความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจของการเลี้ยงไก่เบตงในระดับครัวเรือน สรุปได้ว่า ไก่เบตงที่มีอายุเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงและการจำหน่ายควรอยู่ที่ 20 สัปดาห์ โดยไก่ตัวผู้จะมีน้ำหนักเฉลี่ย

ประมาณ 2.0 กิโลกรัม และตัวเมียประมาณ 1.4 กิโลกรัม ภายใต้รูปแบบการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อย เมื่อพิจารณาอัตราการเจริญเติบโตของไก่เบตงพบว่า มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันกับผลการศึกษาหลายงานที่ผ่านมา โดยอัตราการเจริญเติบโตของไก่เบตงเมื่อเปรียบเทียบกับไก่พื้นเมืองสายพันธุ์อื่น ๆ มีค่าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงอายุ 6-8 สัปดาห์แรก หลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลง นอกจากนี้ ไก่เบตงยังมีน้ำหนักตัวมากกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป โดยน้ำหนักเฉลี่ยของไก่เบตงใกล้เคียงกับไก่แดง (ตัวผู้ 2.3 กิโลกรัม และตัวเมีย 1.6 กิโลกรัม) และมีน้ำหนักมากกว่าไก่ชี (ตัวผู้ 1.7 กิโลกรัม และตัวเมีย 1.4 กิโลกรัม) แต่มีน้ำหนักน้อยกว่าไก่ประดู่หางดำ และไก่เหลืองหางขาว (ตัวผู้ 2.6 กิโลกรัม และตัวเมีย 1.8 กิโลกรัม) (Kammongkun *et al.,* 2016) สำหรับค่าประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว (Feed conversion ratio: FCR) ไก่เบตงในพื้นที่ 3 จังหวัดที่อายุ 1-20 สัปดาห์ (5.40 5.04 และ 5.22) มีค่าสูงกว่าไก่เบตงจากการรายงาน Angkuraseranee *et al.* (2018) รายงานว่า อัตราการแลกเนื้อของไก่เบตงที่อายุ 16-18 สัปดาห์ เท่ากับ 3.29 และอัตราการแลกเนื้อของไก่เบตงที่อายุ 20-24 สัปดาห์ มีค่าเท่ากับ 4.90 ทั้งนี้เนื่องจากไก่เบตงอายุประมาณ 20-24 สัปดาห์ มีการเจริญเติบโตที่ช้าลง เนื่องจากการแสดงพฤติกรรมทางเพศ ความต้องการผสมพันธุ์ จึงส่งผลต่อค่าอัตราการแลกเนื้อที่เพิ่มขึ้นถึงแม้จะอยู่ในสภาพการเลี้ยงที่มีการจัดการที่ดี

การศึกษาลักษณะซากไก่เบตงยังมีการศึกษาค่อนข้างน้อยพบว่า ไก่เบตงภายใต้การเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อย มีค่าเฉลี่ยของน้ำหนักหลังฆ่า 1,686 กรัม และเปอร์เซ็นต์หัว คอ ขา เนื้ออก สะโพก น่อง ปีก และไขมันช่องท้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.68 6.57 3.82 14.57 13.16 12.51 8.55 และ 3.08 เปอร์เซ็นต์ ใกล้เคียงกับการศึกษาของ Ritchoo *et al.* (2019) ที่ทำการศึกษาความแตกต่างของรูปแบบการเลี้ยงต่อลักษณะซากและองค์ประกอบทางเคมีของเนื้อไก่เบตง

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ไก่เบตงภายใต้การเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกษตรกรนิยมเลี้ยงในรูปแบบกึ่งขังกึ่งปล่อยโดยการซื้อลูกไก่จากศูนย์ราชการ หรือผู้ประกอบการในท้องที่และมีการเลี้ยงไม่มาก และมีเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้นที่เลี้ยงจำนวน 20-200 ตัว โดยผู้เลี้ยงใช้เงินลงทุนของตัวเองในการก่อสร้างโรงเรือนแบบประหยัด ซื้อลูกไก่ และอาหาร เป็นต้น อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่เบตง เกษตรกรใช้อาหารผสมสำเร็จรูปทางการค้าที่มีโปรตีนไม่ต่ำกว่า 21 เปอร์เซ็นต์ เลี้ยงร่วมกันระหว่างตัวผู้และตัวเมีย โดยจะนิยมจับจำหน่ายช่วงอายุ 20-24 สัปดาห์ หรือมีน้ำหนักเฉลี่ย 1.6-2.1 กิโลกรัม และมีค่าเฉลี่ยของน้ำหนักหลังฆ่า 1.69 กิโลกรัม ดังนั้นไก่เบตงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ นอกจากจะมีลักษณะเด่นในด้านรูปร่าง เนื้อ และรสชาติที่ดีแล้ว เกษตรกรในพื้นที่มีศักยภาพด้านการผลิตมากพอสมควรที่จะส่งเสริมให้มีการเลี้ยง และถ้าสามารถผลิตได้อย่างต่อเนื่องก็จะเป็นอาชีพหลักอีกอาชีพหนึ่งของเกษตรกรในพื้นที่ได้

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

เอกสารอ้างอิง

Angkuraseranee, T., Nualhnuplong, P. & Boonwong, N. (2018). The type of rearing Betong chicken in Pattani Yala and Narathiwat provinces. *Journal of Agricultural Research and Extension, 35*(2), 872-878. (in Thai)

Banyen, W. (2019). *Cost-return on contracted broiler farming of the farmers in Trang province.* Master's Thesis. Prince of Songkhla University. (in Thai)

Bunjue, Ch., Udomsamuthirum, P., Mahawong, A. & Kunkaew, M. (2021). *Productive performance of Chaipattana Dansai Black Chickens and Chaipattana Dansai Yellow Chickens (Wuding) for Generation 3 to 6* [Online]. Retrieved December 25, 2023, from: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://royal.dld.go.th/webnew/images/research/wuding-chicken.pdf. (in Thai)

Buakeeree, K., Thepparat, M. & Thepparat, Th. (2018). The development of Betong chicken production for commerce in Klong Hoi Kong district, Songkhla province. *Prawarun Agricultural Journal, 15*(1), 130-137. (in Thai)

Chanjula, P., Wanichapichart, W., Thongchumroon, Th. & Laochareonsuk, S. (2004). Village Betong chicken production in three southernmost Thailand: A study of phenotypic characteristics, growth, carcass yield and egg performance of Betong chickens. *Journal of Agriculture, 20*(3), 278-288. (in Thai)

Chotesangasa, R. & Gongruttananun, N. (1999). Growth and carcass quality of native chickens raised under the natural day length and the photoperiod of twenty-three hours a day. *Kasetsart J. (Nat. Sci.), 33*(60), 60-74.

Kammongkun, J., Boondee, Ch. & Leotaragul, A. (2016). Diversity of native chicken in northern and northeastern regions of Thailand. *Khon Kean Agr. J., 44*(Suppl. 1), 37-42. (in Thai)

Nualhnuplong, P. (2019). *Betong chicken production system in three border (Pattani, Yala and Narathiwat) province.* Doctor's Thesis. Prince of Songkhla University. (in Thai)

Ritchoo, K., Wattanachant, Ch. & Wattanachant, S. (2019). The different of rearing systems on carcass characteristics and chemical composition of Betong chicken meat. *Khon Kean Agr. J., 47*(Suppl. 1), 411-416. (in Thai)

SAS Institute Inc. (2014). *SAS® on demand for academics. User's Guide. Cary*. North Carolina, U.S.A.: SAS Institute Inc. Cary.

Sirisatidkit, P. (2023). Evaluation of implementation outcomes of the livestock farming promotion project in the southern border provinces a case study of Betong chicken farmers in Khok Khian subdistrict, Mueang district, Narathiwat province. *School of Administrative Studies Academic Journal*, *6*(2), 156-172. (in Thai)

Tirakanant, S. (2007). *Creating measurement tools for variables in social science research: A practical approach* (1st ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (in Thai)

บุคลานุกรม

ผู้ประกอบการจำหน่ายไก่เบตง และโรงเชือดไก่เบตงประชารัฐ (ผู้ให้สัมภาษณ์). เกตวรรณ บุญเทพ (ผู้สัมภาษณ์). ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 133 ถนนเทศบาล 3 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000. เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2566.